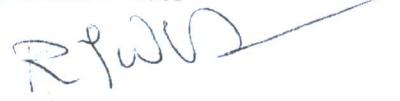

/ /

Aprob,

Avocatul Poporului,

Renate Weber

**RAPORT
privind vizita desfășurată la Penitenciarul Satu Mare, județul Satu Mare**

Sumar:

Prezentul Raport, întocmit ca urmare a vizitei la Penitenciarul Satu Mare, județul Satu Mare este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

- 1. Cadrul general și organizarea vizitei**
- 2. Constatările rezultate din vizita efectuată**
- 3. Recomandări**

1. Cadrul general și organizarea vizitei

Prin Legea nr. 109/2009, România a ratificat Protocolul optional (denumit în continuare OPCAT), adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.

Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție din cadrul instituției Avocatul Poporului îndeplinește atribuțiile de Mecanism Național de Prevenire a Torturii (MNP), conform prevederilor OPCAT, monitorizând în mod regulat tratamentul aplicat persoanelor private de libertate. În acest sens, MNP poate vizita, anunțat sau inopinat, locurile în care persoanele sunt private de libertate, în sensul art. 4 din OPCAT.

În temeiul OPCAT, precum și a art. 4, art. 16 alin.(1), art. 35 lit. a) și art. 39 alin. (3) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, coroborate cu dispozițiile Ordinului Avocatului Poporului nr. 134/2019 privind aprobarea împuternicirilor și ordinelor de deplasare în scopul realizării anchetelor și vizitelor, în data de 25 august 2020 a fost efectuată o vizită la Penitenciarul Satu Mare, județul Satu Mare având ca obiective consolidarea protecției persoanelor aflate în locuri de detenție împotriva torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante; verificarea măsurilor luate pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19 și alte aspecte relevante în domeniul protecției împotriva torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane și degradante.

La efectuarea vizitei au participat reprezentanți ai Domeniului privind prevenirea torturii în locurile de detenție din cadrul Centrului Zonal Alba: doamna jurist, doamna

- medic, dl. - psiholog și domnul

-reprezentant al Organizației Neguvernamentale Fundația "UCOS" Sibiu.

2. Constatările rezultate din vizita efectuată

Penitenciarul Satu Mare custodia, la data vizitei un număr de 369 de persoane, gradul de ocupare la 4 mp fiind de 140%. Unitatea penitenciară nu custodia femei, minori și persoane arestate preventiv. Femeile depuse de organele de poliție erau transferate de îndată la un alt penitenciar învecinat (de regulă Penitenciarul Arad). La data vizitei în penitenciar erau custodiate trei persoane cu dizabilități. Unitatea penitenciară deservea două județe: Satu Mare și Sălaj, fiind apropiat de frontieră cu Ucraina și Ungaria, astfel că puteau exista situații de depunere neprevăzute (inclusiv pe timpul nopții).

Penitenciarul Satu Mare avea prevăzute în statul de organizare și funcționare 246 posturi, la data vizitei fiind încadrate 175 posturi, rezultând un procent de ocupare de 71,14%. Cele 246 de posturi din statul de organizare al unității erau structurate astfel: 179 posturi prevăzute pentru agenți (din care încadrate 131), iar 67 posturi prevăzute pentru ofițeri (din care încadrate 44). În perioada pandemiei generată de virusul COVID-19, nu a fost încadrat personal pe perioadă determinată. La data de 31.07.2020 a fost încadrat prin repartiție un absolvent al Academiei de Poliție "Alexandru Ioan Cuza" București, învățământ de zi, promoția 2020.

Camerele aveau dimensiuni diferite. Unele camere aveau instalate câte 20, 12, 10 paturi de dimensiuni mici care **nu asigurau suprafața minim necesară pentru fiecare persoană**. În camerele acestea mari se simțea gradul de aglomerare, lipsa spațiului personal. Condițiile de cazare atât în camere cât și în unele băi nu **prezentau condiții de igienă corespunzătoare, unele instalații ale băilor erau defecte, degradate, dușurile erau rupte și necesitau lucrări**

de reparații. O singură baie era insuficientă pentru a răspunde necesităților fiziologice a 17 persoane (de exemplu, secția E 3, secția 5).

Penitenciarul deținea trei curți interioare de plimbare. Curțile de plimbare erau parțial acoperite, dotate cu telefon fix și supraveghere video. De asemenea era amenajată o sală de activități fizice și sportive de dimensiuni cuprinzătoare, spațioasă, cu aparate de forță, mese de tenis. Pe holurile unor secții erau depozitate butoaie cu apă, deoarece existau întreruperi în alimentarea cu apă, în întreg orașul.

Unele dintre persoanele private de libertate prestație munci în interiorul penitenciarului. Alte persoane lucrau în exterior pe perioada zilei, în funcție de schimburi, seara se întorceau în penitenciar, spre exemplu la un GAZ (zootehnici și vegetali).

În contextul pandemiei de COVID-19 unitatea penitenciară s-a dotat cu materialele necesare, astfel au fost achiziționate spre exemplu: măști chirurgicale de protecție cu 3 pliuri: 25450 buc, măști PF2: 50 buc, măști de protecție cu supapă: 100 buc, măști de protecție din bumbac: 280 buc, mănuși latex chirurgicale: 29.200 buc, viziere de protecție: 625 buc, halate de unică folosință: 650 buc, combinezoane protecție: 49 buc, 50 de teste rapide COVID 19, 20 de covoare antimicrobiene, soluții de dezinfecție, etc. Pentru asigurarea echipamentelor și materialelor de protecție pentru persoanele private de libertate și angajații unității, a dezinfectorilor de suprafețe, mâini, și a celor pentru aeromicrofloră în perioada 25.02.2020 – 20.08.2020 (26 de săptămâni) compartimentul medical a întocmit și înaintat 30 de referate de necesitate după cum urmează: 1 referat de necesitate adresat Direcției de Supraveghere Medicală din cadrul ANP; 11 referate de necesitate adresate unității și 18 referate de necesitate către Spitalul Penitenciar Dej.

Referitor la activitățile de educație și instruire privind prevenirea îmbolnăvirii și răspândirii infecției cu SARS-COV-2 încă de la începutul lunii martie 2020 asistentul de igienă al unității a postat la afișierul unității, a distribuit în camerele de detenție materiale educative descărcate de medicul șef de pe site-ul Institutului Național de Sănătate Publică. S-au folosit în acest sens și materialele informaționale primite cu adresele nr. 29246/CC/ANP/12.03.2020, respectiv 24462/12.03.2020. Ulterior a intrat în rutina zilnică consultarea tuturor noutăților publicate pe site-ul Institutului Național de Sănătate Publică de către medicul șef și punerea diverselor materiale la dispoziția lucrătorilor din post-control (ex. lista statelor/zonelor cu risc epidemiologic ridicat).

Începând cu data intrării în vigoare a stării de alertă, în conformitate cu Decizile directorului general nr. 446/14.05.2020 și 450/18.05.2020, completate în perioada următoare cu alte decizii ale directorului general al ANP au fost luate următoarele măsuri:

a). La nivelul personalului propriu:

Intrarea/ieșirea în/din serviciu a personalului se efectua cu respectarea spațiului de distanțare socială și în mod obligatoriu, cu triajul epidemiologic (cu monitorizarea temperaturii corporale și chestionarea anamnestică, conform instrucțiunilor pe linie medicală menționate în adresa nr. 32794/DSM/24.04.2020) și verificarea utilizării echipamentelor individuale de protecție (PPE); Au fost stabilite și marcate trasee și circuite de deplasare a personalului, persoanelor sosite la vizită;

Zilnic, înaintea intrării în serviciu, se efectua prezența și se asigura instruirea personalului (maximum 15 minute) - se verifica ținuta, purtarea echipamentului individual de protecție, starea fizică și psihică aparentă a personalului. Se prelucrau obligațiile ce decurg din respectarea măsurilor medicale, pe linia prevenirii răspândirii virusului responsabil de Covid-19;

Comisiile prevăzute de Legea nr. 254/2013, precum și activitatea de audiențe la judecătorul de supraveghere și-au desfășurat activitatea în mod normal, cu respectarea unei

distanțe protective de minim 2 m între membrii comisiei și față de persoanele private de libertate, urmând ca fiecare deținut să fie dus separat, cu respectarea circuitelor stabilite. Deplasările personalului în sectorul de deținere s-au limitat, în funcție de necesitatea activităților profesionale desfășurate, ținându-se o evidență clară a tuturor celor care au avut acces, pe baza atribuțiilor de serviciu. Prezentarea în fața organelor judiciare s-a realizat, urmărindu-se, pe cât posibil, menținerea, în continuare, a audierilor prin intermediul videoconferinței.

Activitățile productive la care participau persoanele private de libertate, în interiorul sau exteriorul locului de deținere, cu respectarea distanțării sociale, au fost reluate cu condiția unei analize a situației epidemiologice din localitatea/zona unde este amplasat punctul de lucru- în spățiu s-a înființat la nivelul Penitenciarului Satu Mare un punct de lucru Cusut pantofi. S-a revenit la programul de lucru în schimburi de 12/24 și 12/48, conform Planului de pază și apărare și s-a organizat un program de lucru secvențial, în două serii, a personalului care avea program normal de lucru normal de 8 ore. S-au montat apărătoare transparente din plastic în birourile în care s-a impus și se efectua dezinfecția cu soluție pe bază de clor, prin nebulizare la nivelul spațiilor în care își desfășura activitatea personalul. Conform Hotărârii Comitetului Județean pentru Situații de Urgență Satu Mare, la nivelul Penitenciarului Satu Mare se instituie obligativitatea purtării măștii de protecție, atât în spațiile închise cât și în spațiile deschise

Datorită criteriilor de transfer conform Deciziei directorului general , supraaglomerarea în Penitenciarul Satu Mare se menținea, pe fondul suspendării curselor penitenciar periodice și a limitării pe criteriile menționate în decizie a transferului deținuților între penitenciare.

b).La nivelul persoanelor private de libertate:

S-a procedat la informarea persoanelor vizitatoare despre obligativitatea purtării echipamentelor individuale de protecție (mască și mănuși de protecție). Persoanele private de libertate, la ieșirea din camere, aveau obligativitatea de a purta măști de protecție/viziere, să nu staționeze (cu excepția situațiilor legate de aplicarea ROI) pe holurile secțiilor de deținere în grupuri mai mari de 3 persoane și nu au permisiunea de a intra în alte camere. S-au prelucrat măsurile de desfășurare a activităților în sistemul penitenciar, după încetarea stării de urgență, cu efectivul de deținuți; s-a asigură difuzarea informațiilor prin intermediul punctelor de informare electronică, rețeaua radio-TV cu circuit închis sau afișarea la avizierale panouri informative din cadrul secției.

În raport de evoluția contextului epidemiologic și cu respectarea măsurilor dispuse, la nivel național, de către autorități, precum și în scopul reconstituirii, la nevoie, a traseului epidemiologic, s-a stabilit un program de deschidere succesivă a ușilor, aplicând principiul rotației.

S-a luat hotărârea acordării dreptului la comunicări on-line, indiferent de situația disciplinară a persoanelor private de libertate și periodicitatea legăturii cu familia. Acordarea dreptului la vizită a persoanelor private de libertate se făcea cu dispozitiv de separare cu respectarea măsurilor de protecție COVID-19. La acordarea dreptului la vizită intimă, persoana aparținătoare prezenta un document medical certificat de un medic în specialitatea boli infecțioase, în baza unor analize medicale din care să rezulte că nu avea o infecție curentă cu SARS-COV-2;

Punerea în aplicare a recompenselor cu permisiunea de ieșire din penitenciar se realiza, numai dacă prin aceasta nu erau afectate măsurile de prevenție și siguranță medicală. La nivel Penitenciarului Satu Mare a fost amânată punerea în aplicare până când condițiile epidemiologice vor permite.

Transferul persoanelor private de libertate se efectua doar în cazul situațiilor impuse de urgențele medicale, solicitările exprese formulate de organele judiciare sau schimbarea

regimului de executare, numai dacă locul de deținere nu este organizat pentru executarea pedepsei pentru noul regim, precum și a transferurilor din motive de siguranță. Activitățile cu deținuții, desfășurate în exteriorul locului de deținere, în baza contractelor de prestări servicii încheiate cu beneficiarii au fost suspendate. Se proceda la Dezinfecția cu soluție pe bază de clor prin nebulizare și folosind lampa U.V. la nivelul spațiilor și camerelor în care erau cazate persoanele private de libertate;

ASISTENȚA MEDICALĂ

Asistența medicală primară acordată persoanelor private de libertate era asigurată de doi medici de familie și un medic stomatolog. Continuitatea asistenței medicale a deținuților era asigurată de șase asistenți medicali generaliști care lucrau în ture. Unitatea avea angajat asistent de igienă și asistent de farmacie. La nivelul compartimentului medical al Penitenciarului Satu Mare exista **vacant un post de medic și un post de asistent medical**.

Cadrele medicale au oferit informații și au pus la dispoziție documentele solicitate de membrii echipei de vizită. Asigurarea medicamentelor recomandate ca urmare a consultațiilor efectuate la cabinetul medical al unității, în ambulatoriu de specialitate sau recomandate la externarea din spital se făcea fără întârzieri, acest aspect fiind precizat și în discuțiile cu persoanele deținute.

La nivelul cabinetului medical în luna iulie 2020 au fost în evidență 82 de bolnavi cronici. La data vizitei, din observarea medicației administrate de asistentul medical, 8 persoane private de libertate primeau tratament pentru afecțiuni psihice și 20 de deținuți primeau tratament antidiabetic. Cu titlu de exemplu, o persoană privată de libertate căreia trebuia să i se aplique măsura prevăzută la art.109 NCP, respectiv obligarea la tratament medical până la însănătoșire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture stare de pericol, și care nu avea în documentația de la fișa medicală o copie a Raportului de expertiză medico-legală psihiatrică, a fost internată în secție de psihiatrie a unui penitenciar spital și a fost informat tribunalul.

Cu toate că în cursul lunii iulie 2020 au existat un număr de 4 internări în penitenciare spital și o internare în spital aparținând Ministerului Sănătății, membrii echipei de vizită au identificat ca **aspect negativ faptul că, datorită contextului epidemiologic actual dar și a lipsei unor specialități medicale (ex. neurologie) din cadrul penitenciarelor spital, solicitarea de internare a persoanelor private de libertate era refuzată sau în răspunsul primit se recomanda adresarea către un alt penitenciar spital sau ca deținutul să fie consultat/internat în unitate spitalicească aparținând Ministerului Sănătății**. Or, această situație conduce la întârzieri în acordarea asistenței medicale de specialitate, reprezentând risc de deteriorare a stării de sănătate, putând pune în pericol viața persoanei private de libertate. Drept urmare se recomandă ca reprezentanții penitenciarului să depună cu celeritate toate diligențele necesare asigurării persoanei private de libertate a consultului de specialitate indiferent de contextul epidemiologic general.

În situația în care deținutului, ca urmare a consultului medical, i se constatau urme de violență corporală urmare a unei agresiuni, acestea erau consignate în Registrul de consultații și în Registrul de leziuni traumaticе detaliate prin descriere morfologică și anexând reprezentarea topografică a acestora. Cadrul medical întocmea notă de informare către directorul unității și era sesizat procurorul. Dacă persoana deținută dorea prezentarea pentru examinare de specialitate medico-legală acest drept îi era asigurat, în caz contrar completa Declarație de refuz informat. Există atașată comunicarea Parchetului cu privire la înregistrarea sesizării.

La nivelul Secției VI era constituit sectorul medical și două camere de infirmerie cu câte 6 paturi și grup sanitar propriu și camera de refuz de hrană. La data vizitei în infirmerii

erau cazați unul și respectiv 5 deținuți, dintre aceștia unul prezenta deficiență de vedere și beneficia de însotitor care era cazat în aceeași cameră de infirmerie. Existau de asemenea două camere cu plantoane (supraveghere permanentă), în aceste camere fiind cazați deținuți care prezintau tulburări neuro-psihice.

Din informațiile primite din partea conducerii era întocmită procedura pentru angajarea licitației în SEAP pentru înființarea și dotarea, conform legii, a unei camere de protecție a persoanelor private de libertate cu tulburări psihice care prezintă risc crescut de autovătămare.

În interviurile purtate cu persoanele deținute, un aspect negativ adus frecvent în discuție, a fost **prezența insectelor (ploșnițe) în camerele de deținere**, acest fapt confirmându-se prin leziunile tegumentare pe care le prezintau.

Cazuri suspecte de COVID-19 (personal și persoane private de libertate, măsuri luate)

I. La persoanele private de libertate:

Prin Adresa nr. 28874/DSDRP/10.03.2020 s-a decis monitorizarea respiratorie a persoane private de libertate sosite în 10.03.2020 cu cursa Ardealul de la Penitenciarul Jilava după ce au fost contacte directe cu un deținut care, după o permisie de ieșire din penitenciar, a prezentat febră. Ulterior toate persoanele private de libertate sosite în unitate prin transfer de la orice altă unitate penitenciară au fost monitorizate din punct de vedere respirator, cu termometrizare de 2 ori pe zi, măsurarea oximetriei și chestionarea anamnestică privind apariția unor eventuale simptome de boală. Informațiile erau consimilate în Registrul de triaj epidemiologic COVID-17, cu dată și oră. Toate persoanele deținute venite prin transfer de la orice altă unitate penitenciară erau monitorizate din punct de vedere respirator timp de 14 zile și cazate separat în acest timp.

Persoanele deținute nou-depuși dacă soseau din centrele de arestare preventiva IPJ Sălaj sau IPJ Satu Mare erau în prealabil consultate și ținute un anumit interval de timp sub observația medicilor de la aresturi. Medicul șef al Penitenciarului Satu Mare solicita cu o zi înainte de depunerea deținuților copie după dosarul medical cu consemnarea efectuării consultului de specialitate pneumoftiziologic (care să ateste faptul că deținutul în cauză putea fi introdus în colectivitatea închisă a penitenciarului fără nici un risc pentru ceilalți deținuți), precum și un chestionar epidemiologic COVID-19 completat și o stare prezentă consemnată și parafată de medicul arestului. Ulterior depunerii în penitenciar deținuții erau izolați și monitorizați respirator de 2x/zi în primele 14 din cele 21 de zile de carantină obligatorie. În situația deținuților nou-depuși prin protocol direct în penitenciar, dacă erau ridicăți direct din punctele vamale și au sosit în țară dintr-o zonă roșie sau galbenă pentru care exista obligativitatea carantinării timp de 14 zile, după efectuarea triajului epidemiologic pentru COVID-19 și completarea chestionarului se izolau și se instituiau formalitățile de transfer în una din unitățile penitenciar care au secții suport COVID-19. De asemenea se înștiința DSP-SM întâi telefonic și ulterior și prin adrese scrise. Astfel au fost întocmite și înaintate către DSP-SM adresele cu nr. 26129/03.04.2020 prin care s-a informat despre transferul unei persoane deținute la Penitenciarul Drobeta Turnu-Severin – Vânjuleț, pentru că venise din Germania, respectiv adresa nr. 33455 / 05.08.2020 prin care s-a informat despre transferul unei persoane deținute la Penitenciarul Aiud pentru că venise din Anglia și avea decizie de carantinare instituționalizată dispusă de DSP-SM din data de 31.07.2020. Până la transferul lor acești deținuți erau considerați suspecți și în consecință izolați și cazați individual.

Ceilalți deținuți nou-depuși prin protocol în penitenciar, ridicăți direct de la domiciliu erau de asemenea considerați suspecți, izolați și monitorizați respirator 14 zile, cazați individual. Telefonic erau verificate la DSP-SM dacă nu fac parte dintr-o anchetă epidemiologică, dar chiar dacă nu au fost înregistrate asemenea confirmări, s-a considerat fiecare nou-depus ridicat de la domiciliu un posibil suspect și s-a tratat în consecință. Suspecți erau considerați și cei care intrau în contact direct cu exteriorul penitenciarului: deținuți care

se întorceau din permisie, deținuți care au beneficiat de o vizită intimă și deținuții care au necesitat prezentarea/internarea lor într-o unitate sanitată din rețeaua Ministerului Sănătății.

Pentru oricare din cele trei categorii, la întoarcerea în penitenciar se instituia izolarea și monitorizarea respiratorie pentru 14 zile.

II. La personal - două situații:

1) o persoană - s-a impus autoizolarea preventivă la domiciliu din 16.03.2020 – 29.03.2020 după concediu de odihnă în străinătate, fără simptomatologie;

2) o persoană - în 17.04.2020 care a intrat în contact direct cu un membru de familie confirmat pozitiv în 23.04.2020. Angajatul era în ture libere în perioada 15.04.2020– 29.04.2020 și plecat din Satu Mare la domiciliul său din Gherla. A continuat apoi cu concediu medical de la medicul de familie pentru a respecta perioada de monitorizare și izolare la domiciliu fără simptomatologie.

S-a întocmit și înaintat către DSP-Satu Mare adresa de informare nr. 27378/27.04.2020. De asemenea s-a procedat la informarea telefonică a DSP Cluj, dat fiind faptul că angajatul s-a izolat la domiciliul din Gherla.

În această perioadă a fost achiziționată o lampă UV, 2 nebulizatoare, 50 de teste rapide COVID. Deținuții au primit săptămânal câte trei măști de protecție.

Aspecte medicale referitoare la chestionarele adresate persoanelor private de libertate

La începutul vizitei membrei echipei MNP au distribuit un număr de **50 de chestionare**, în mod aleatoriu, persoanelor private de libertate din toate secțiile de deținere, chestionarele fiind colectate la sfârșitul vizitei. Secțiunea cu privire la asistența medicală a cuprins 21 de întrebări cu variantă de răspuns DA/NU existând posibilitatea de detaliere a răspunsului sau în unele cazuri aceasta fiind o cerință.

Aspecte cu caracter medical rezultate din observarea răspunsurilor la chestionar:

- **majoritatea** respondenților *au fost examinați medical la intrarea în penitenciar* (40), iar din cei care au răspuns afirmativ au precizat că au fost examinați în cele mai multe situații de medic; au existat precizări de tipul „am fost întrebat dacă mă doare ceva, sufăr de boli, dacă sunt bătut, abuzat”;

- **un număr ridicat** de deținuți au afirmat că *în situația în care au avut recomandare de tratament medical au primit tratamentul conform recomandărilor făcute de medic* (30); *administrarea medicamentelor a fost efectuată de către personalul medical* (36) și persoana și-a dat acordul scris pentru *administrarea tratamentului* (32); persoana privată de libertate sau familia nu au cumpărat medicamente sau materiale sanitare necesare tratamentului (36); *le-au fost explicate riscurile și posibilele efecte adverse legate de administrarea medicamentelor* (31);

- aproximativ jumătate din respondenți au afirmat *în situația în care medicul penitenciarului a recomandat efectuarea unei consultații medicale de specialitate de către alt medic din afara sistemului penitenciar a fost asigurat acest drept* (29); *nu fost nevoie să solicite asistență medicală* (24) și *au fost diagnosticăți cu afecțiune în ultimele două luni* (20), *nu suferă de afecțiune care să necesite tratament medicamentos zilnic* (29);

- un număr egal de respondenți au afirmat că sunt/nu sunt *mulțumiți de calitatea și cantitatea hranei primite* „câteodată e bună alteori e mizerabilă”;

- un număr de 22 respondenți au apreciat că *personalul medical ar putea să facă mai mult pentru a asigura o stare de sănătate fizică și psihică bună* au detaliat „implicare”, „să ne ofere tratamentul la timp și să vorbească frumos și cuviincios”, „să ne dea la timp tratamentele recomandate”;

-un număr mic de deținuți au afirmat că *în timpul consultațiilor și manevrelor medicale nu le-au fost respectate demnitatea și intimitatea (utilizare paravan, atitudine și limbaj, prezență personal nemedical etc.)*(7); *suferă de afecțiune psihică pentru care urmează tratament medicamentos prescris de medicul specialist* (1) precizând „în urmă cu 2 luni pentru combaterea drogurilor”; de asemenea *în situația în care a intrat în conflict cu alte persoane a fost vătămat (răniri, traumatisme)*(3); în ce privește răspunsul afirmativ la întrebarea *de când vă aflați în acest penitenciar ați fost izolat* (14), respondenții au precizat că izolarea a fost din motive medicale iar cu privire la *condițiile din zona de izolare (curătenie, dotare cameră, etc.)* La întrebarea *dacă aveți nemulțumiri privind calitatea asistenței medicale* au fost detaliate în sensul „nu respectă tratamentul”, „să nu ne mai trateze pe toți ca adepti ai pastilelor”, „ar putea avea o comunicare mai bună, ne ia cu da și nu și la revedere”, „indiferența față de persoanele care chiar sunt bolnave”, „lipsă personal, lipsă medicamente”.

ASISTENȚA PSIHO-SOCIALĂ

Administrația Națională a Penitenciarelor a transmis tuturor penitenciarelor din subordine Planul de măsuri pentru prevenirea îmbolnăvirii și răspândirii infecției cu SARS COV 2, plan ce a venit cu completări ulterioare și care cuprindea modul de desfășurare a activităților de reintegrare pe perioada stării de urgență și a stării de alertă.

Dacă pe perioada stării de urgență, începând cu data de 16 martie 2020, au fost suspendate activitățile de grup (de educație și asistență psihosocială), pe perioada stării de alertă (după 15 mai 2020) demersurile de reintegrare socială, atât cele individuale, cât și de grup, s-au desfășurat cu limitarea participării la un număr de maxim 6 persoane, din cadrul aceleiași secții de deținere. Spre exemplu, secția E 5 avea în dotare spații pentru desfășurarea activităților de grup (club, spațiu pentru școlarizare).

Condițiile au fost de respectare a distanței de minim 2m între participanți, dezinfecțarea și aerisirea spațiilor, purtarea echipamentului individual de protecție (mască și mănuși) de către personal și persoanele private de libertate. Programele reluate după 15 mai 2020 au cuprins: Programul de pregătire pentru liberare, Programul de dezvoltare a abilităților sociale. Programul destinat persoanelor cu antecedente în toxicomanie – alcool. Programul de intervenție psihologică specifică destinat persoanelor adulte cu vârstă peste 55 de ani. Programul de autocunoaștere și dezvoltare personală.

În ceea ce privește activitatea de școlarizare, în anul de învățământ 2019 – 2020 s-au derulat cursuri școlare pentru clasele I – VIII, activitatea de școlarizare cu prezență fizică a profesorului a fost suspendată la 11.03.2020, dar fiecare elev a transmis fișe de lucru către școli astfel că la finalul anului școlar un număr de 8 persoane private de libertate au absolvit cursurile de școlarizare. De asemenea au fost inițiate grupe noi pentru programe de alfabetizare și educație civică.

Unii dintre deținuți au confectionat viziere (80 de viziere), alții au participat la proiecte de activitate (recenzii filme, concursuri tematice/cultură generală).

Împrumutarea cărților de la bibliotecă s-a realizat prin aducerea cărților solicitate la camere iar după restituire, cărțile au fost păstrate separat timp de 24 ore și dezinfecțate prin ultraviolete. Activitățile sportive au fost suspendate și reluate începând cu data de 22.06.2020, fiind amplasate recipiente cu soluții dezinfecțante pentru mâini, pentru dezinfecțarea aparatelor și a suprafeței sălii de sport.

Slujbele religioase organizate de preotul ortodox s-au realizat cu respectarea măsurilor de prevenție, iar activitățile moral-religioase derulate de către reprezentanții cultelor din exteriorul penitenciarului au fost suspendate, conform acelaiași Plan de măsuri. Slujba oficiată de preotul reformat, cu ocazia Sărbătorilor Pascale a fost transmisă prin intermediul studioului radio.

Pentru persoanele care au solicitat menținerea legăturii cu familia și mediul de suport și care au îndeplinit condițiile impuse de legislația în vigoare s-a asigurat dreptul la comunicări online. Spre exemplu, s-a menținut legătura cu copiii instituționalizați, acordându-se 11 comunicări on-line.

În cadrul serviciului de reintegrare socială erau 7 posturi vacante (director adjunct, educator ofițeri, agent tehnic, asistent social și psiholog).

Informații despre pandemie au fost primite din partea Administrației Naționale a Penitenciarelor în limbi străine precum engleză și maghiară.

În cadrul întrevederilor cu persoanele private de libertate au fost sesizate următoarele aspecte. Persoanele au declarat că au fost transferate de la penitenciarul Bistrița, unele având domiciliu în zona Cluj și erau la momentul vizite custodiate în Penitenciarul Satu Mare. Pe întreaga perioadă a pandemiei, pe o perioadă de peste 5 luni nu au fost vizitate de către familie, de adulți și de copii.

Au fost persoane private de libertate care și-au exprimat nemulțumirea cu privire la calitatea hranei, alte persoane și-au exprimat dezacordul față de mutarea fără explicație, imediată dintr-o cameră în alta cameră "fă-ți bagajul".

INCIDENTE DEOSEBITE

I. Cu privire la incendiul rezultat cu decesul a trei persoane private de libertate

Incendiul a avut loc în cadrul secției E 4, în seara zilei de 18 martie 2020 (în jurul orei 19.59), într-o cameră cu 16 paturi în care erau cazate 10 persoane private de libertate, o cameră de dimensiuni reduse. Persoanele după ce au incendiat camera de deținere și au baricadat-o s-au retras în baia camerei. **În urma incendiului, în acea seară, trei persoane au fost declarate decedate, cauzele fiind intoxicație acută cu monoxid de carbon.**

Echipa de vizită a vizualizat înregistrările video realizate pe timpul stingerii incendiului. Deținuții au fost extrași din camera de deținere la ora 20.30.

Din vizualizarea imaginilor, s-a putut ușor constata că după scoaterea persoanelor private de libertate din camera incendiată, persoane victime ale incendiului, cinci persoane aveau deja aplicate cătușe la mâini și au rămas pe holul secției cu cătușele la mâini până când au sosit echipa SMURD pentru a li se acorda asistență medicală. Unora dintre aceste persoane li s-au aplicat cătușele imediat după scoaterea lor din cameră, după cum se precizează. Imaginile au arătat cum cadre medicale din cadrul penitenciarului au acordat primul ajutor, **au hidratat persoanele-victime ale incendiului, care încă aveau cătușele la ambele mâini.**

De asemenea, în raportul conducerii Penitenciarului Satu Mare adresat Directorului General al Administrației Naționale a Penitenciarelor din data de 19.03.2020 se precizează că **cinci deținuți au fost extrași în stare de inconștiență și li s-a acordat asistență medicală cu promptitudine.**

Articolul 16 din Legea nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal prevede că *folosirea mijloacelor de imobilizare se face gradual, fără a depăși nevoie reale de imobilizare a deținuților, și încețează de îndată ce scopul intervenției a fost realizat*. Deținuții nu se mai aflau în nicio situație prevăzută de lege precum împotrívirea deținuților la o dispoziție a personalului locului de deținere, autovătămarea sau prevenirea vătămării altor persoane ori producerea de pagube.

În opinia reprezentanților instituției Avocatului Poporului, această măsură nu mai era necesară pe perioada de timp după scoaterea persoanelor private de libertate din cameră, deținuții fiind victime ale incendiului, în stare de soc și cu răni, necesitând

Îngrijire medicală. Cele cinci persoane private de libertate intoxicate cu fum nu mai prezentau o amenințare pentru siguranța deținerii și situația lor medicală nu mai impunea aplicarea cătușelor pentru mâini.

Un alt aspect de subliniat este faptă că în jurul orei 20:17, la dispoziția directorului unității, șeful de tură a solicitat șefului post control să anunțe Serviciul național unic de urgență 112 pentru solicitarea de ajutor. Solicitarea aceasta a avut loc la un interval de **18 minute** de la constatarea incendierii camerei. Echipajele de pompieri și personal SMURD s-au prezentat pe secția E4 în jurul orei 20:24. **Se pune întrebarea de ce nu a fost anunțat SNUAU 112 concomitent cu alertarea directorului unității și a echipei operative la ora 19.59, și a fost apelat după 18 minute.**

Printre măsurile adoptate a fost și evacuarea a 47 de deținuți din efectivul total de 57 de deținuți cazați pe secția E4, iar cei cinci deținuți salvați din incendiu și care nu au necesitat îngrijiri medicale la spital au fost cazați individual și au fost audiați de organele abilitate. Cazul a fost prelucrat în zilele următoare la nivelul unității. De remarcat că 7 persoane private de libertate au fost salvate din incendiu.

De asemenea, echipa de vizită a constatat că doi dintre angajații penitenciarului au primit o atenționare scrisă *cu privire la insuficienta cunoaștere a stării de spirit existente la nivelul secției E4.*

Echipa de vizită a urmărit să identifice analizele, anchetele, concluziile interne adoptate de conduceră penitenciarului și în mod special măsurile ulterioare care au fost adoptate la nivelul penitenciarului pentru a se evita producerea unui astfel de eveniment de impact major, în cazul de față rezultat cu decesul a trei persoane private de libertate. La data vizitei erau în derulare anchetele și investigațiile cu privire la acest caz. Prin urmare solicităm comunicarea rezultatelor analizelor, ancheteelor, concluziilor interne și investigațiilor adoptate de conducerea penitenciarului, de Administrația Națională a Penitenciarelor, Parchet și Poliție cu privire la evenimentul de impact major, în cazul de față, incendiul rezultat cu decesul a trei persoane private de libertate.

II. Cu privire la evadarea și tentativa de suicid

Un alt incident de impact pentru siguranța penitenciarului a fost părâsirea punctului de lucru exterior de pe raza localității Satu Mare (GAZ zootehnice) de către o persoană privată de libertate în data de 27 iunie 2020, ora 11.30. Fapta a fost asimilată infracțiunii de evadare.

O zi mai târziu (orele 17.30), persoana a fost capturată, fiind identificată într-o localitate la o distanță de 170 km de Penitenciarul Satu Mare (Mădăraș).

Persoana a fost reintrodusă în penitenciar, a fost cazată în mod individual, după ce a fost prezentată la Unitatea de Primiri Urgențe a Spitalului Județean Satu Mare, a fost evaluată de medicul unității și în data de 29 iunie 2020 a fost prezentată la serviciul medico-legal pentru examinare.

Câteva zile mai târziu, la data de 4 iulie 2020, a comis o tentativă de suicid. Tentativa de suicid prin spânzurare a fost depistată la ora 23.50, deținutul folosind un laț improvizat din material textil confectionat dintr-un tricou. La ora 23.52 personalul supraveghetor a solicitat sprijinul altor colegi, iar în scurt timp (2 minute) a sosit pe secție asistentul medical care a acordat primul ajutor și a început manevrele de resuscitare. Cei trei agenți supraveghetori au eliberat deținutul din lațul improvizat și au acordat primul ajutor, însă, conform documentelor întocmite cu privire la eveniment **nu s-a constatat începerea manevrelor de resuscitare de către agenți. Se recomandă instruirea personalului de pe secții cu privire la aplicarea manevrelor de resuscitare în cazul stopului cardiorespirator, deoarece primele minute sunt extrem de importante pentru salvarea vieții.** În cazul de față s-a menționat ora la care deținutul a fost găsit, dar nu s-a putut cunoaște ora la care acesta a comis tentativa de suicid,

orice minut fiind esențial. În cazul tentativelor de suicid afectarea creierului survine după trei minute, iar moartea poate surveni în 5-7 minute.

De astă dată a fost solicitată ambulanță prin Serviciul 112, care a ajuns pe secție la ora 00.03 continuând manevrele de resuscitare, iar la 00.45 a fost transportat la spital, în stare de inconștiență.

La data vizitei, persoana privată de libertate era internată într-un spital clinic din rețeaua sanitată publică. Ulterior, la 13 septembrie 2020 persoana a decedat.

Cu privire la persoanele care au evadat art. 159 alin.1 și 2 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal **prevede evaluarea riscului suicidar la persoanele prinse din evadare** și luarea măsurilor medicale care se impun, inclusiv internarea într-o unitate sanitată, astfel:

Art. 159: Examenul medical

(1) *Examenul medical se realizează la primirea în penitenciar următoarelor categorii de deținuți: a) primiți de la organele de poliție; b) veniți din întreruperea executării pedepsei; c) veniți prin transfer; d) aflați în tranzit; e) reprimiți de la organele de poliție; f) prinși din evadare; g) prezențați din permisiunea de ieșire din penitenciar.*

(2) *Deținuții prevăzuți la alin. (1) sunt supuși unui examen clinic general, cu scopul depistării bolilor infectocontagioase și parazitare, semnelor evidente de agresiune, adicțiilor, tulburărilor psihice, riscului de suicid, stabilirii formulei dentare, luându-se măsurile medicale care se impun, inclusiv internarea într-o unitate sanitată.*

Organizația Mondială a Sănătății atenționează că **majoritatea sinuciderilor din penitenciare au loc prin spânzurare, când deținuții sunt ținuți în camere izolate sau de segregare și în momente în care observația este redusă**. Un studiu realizat în mediul penitenciar care a analizat 51 de sinucideri în sistemul penitenciar din România a concluzionat că riscul mare pentru comiterea sinuciderilor este sâmbăta și duminica. Rezultatele acestui studiu în România sunt în concordanță cu alte studii din alte țări, care subliniază riscul de suicid pe perioada weekendului, motivat de faptul că numărul personalului este mai redus și supravegherea de asemenea. Persoana în cauză s-a sinucis în noaptea de sâmbătă spre duminică.

Ca măsuri adoptate după această evadare s-a constatat că după reintroducerea în penitenciar au fost desfășurate convorbiri individuale cu șeful secției, cu asistentul social și două convorbiri cu psihologul unității. S-a stabilit ca măsură de siguranță supravegherea atentă și directă cu verificare la intervale reduse de timp (15 minute).

Evaluarea riscului suicidar este prevăzută în legislația cu privire la persoanele care au evadat, iar monitorizarea lor se impune pe o perioadă de mai multe zile/săptămâni. Deținutul a avut tentativa de suicid la 7 zile de la evadare, într-o zi de sămbătă. Evadarea ca faptă, căutarea timp de două zile și întreaga conduită ulterioară reprezentă o situație de tensiune și risc suplimentar pentru persoana privată de libertate.

Echipa de vizită nu a putut constata dacă a existat o evaluare a riscului suicidar și se poate concluziona că prin cazarea în mod individual s-a facilitat recurgerea la suicid.

Alte incidente

Tot cu privire la tentativele de suicid, pe parcursul anului 2020, au existat și alte cazuri în aprilie 2020 și august 2020, persoanele private de libertate fiind salvate la timp. Comisia de disciplină a propus sancționarea cu avertisment (abatere gravă) și sesizarea comisiei de individualizare într-un caz, iar în celălalt caz suspendarea dreptului la pachet timp de o lună. De asemenea, în martie 2019 o persoană privată de libertate a încercat să se spânzure, comisia propunând suspendarea dreptului la pachet timp de o lună.

În luna iulie 2020, o persoană privată de libertate s-a autorănit pe brațul drept iar Comisia de disciplină a propus sancționarea cu suspendarea dreptului la vizită timp de o lună și sesizarea comisiei de individualizare.

În luna octombrie 2019, o persoană privată de libertate s-a autorănit cu un capac de conservă, comisia propunând sancționarea cu suspendarea dreptului la pachet timp de o lună. Contestația persoanei private de libertate cu privire la sancțiunea aplicată a fost respinsă.

Alte abateri constatate și sancțiuni aplicate pe parcursul anului 2020 au fost cu referire la înjurături la adresa personalului supraveghetor, atitudine necuviincioasă cadre, amenințare cadre, altercații fizice între deținuți, identificare pastile în bagaj.

Practica românească de a sancționa gesturile de autoagresiune și mai grav tentativele de suicid contravine recomandărilor Comitetului European pentru Prevenirea Torturii, Regulilor Nelson Mandela cât și recomandărilor MNP România.

Raportul emis către statul român la ultima vizită în România a Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) conținea recomandări cu privire la interzicerea sancțiunilor disciplinare pentru actele de autoagresiune: CPT recomandă autorităților române să se asigure că actele de autoagresiune și tentativele de suicid să nu mai fie catalogate ca sancțiuni disciplinare și în consecință dispozițiile legale relevante să fie modificate.

Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Mandela) adoptate de Organizația Națiunilor Unite stipulează următoarele: *înainte de a impune sancțiuni disciplinare, administrația penitenciarelor trebuie să examineze modul în care boala mentală sau dizabilitatea de dezvoltare a deținutului ar fi putut contribui la comportamentul său sau la comiterea încălcării sau a faptei care a stat la baza sancțiuni disciplinare. Administrația penitenciarelor nu va sancționa niciun comportament al deținutului care este considerat un rezultat direct al bolii sale mentale sau al dizabilității intelectuale (Regula 39 pct 3).*

În concluzie, actele de amenințare asupra integrității și vieții precum automutilarea și tentativele de suicid sunt semne ale unor nevoi și suferințe de natură psihică, de aceea abordarea corespunzătoare este cea a intervenției medicale și psihologice, nu a sancțiunilor disciplinare. Totodată recomandăm o eficientizare a colaborării multidisciplinare a diferitelor cadre care să respecte măsurile din Strategia de reducere a comportamentelor autoagresive astfel încât să se prevină astfel de comportamente, iar în cazul incidentelor, persoanele cu comportamente autoagresive, să beneficieze de intervenție calificată.

În acest sens, facem apel la adresa Administrației Naționale a Penitenciarelor – Direcția Siguranța Deținerii și Regim Penitenciar nr. 24846. DSDRP.11.02.2020 prin care se recomandă ca personalele custodiate, cu afecțiuni psihice să nu fie sancționate disciplinar.

La final, echipa de vizită a avut întrevederi cu reprezentanții Sindicatului Speranța din Satu Mare care au adus la cunoștința reprezentanților Instituției Avocatului Poporului alte deficiențe cu care se confruntă personalul angajat. Au fost raportate nemulțumiri cu privire la diferențele între hotărârile instanțelor referitor la unele drepturi ale angajaților. Au reieșit nemulțumiri cu privire la dotarea personalului din penitenciar, de exemplu, lipsa unor veste antiinjughiere pentru personalul din echipă operativă, numărul ridicat de persoane private de libertate care sunt alocate unui supraveghetor. Pe timpul nopții cele 374 de persoane private de libertate erau supravegheate de 11 angajați dintre care 4 la serviciul de pază, la posturile de control, deci pe toate secțiile erau doar 7 angajați. În cadrul unei secții cu 123 de persoane private de libertate există un singur angajat supraveghetor, deși legea prevede doi agenți pentru fiecare secție. În cadrul unor secții, locul în care supraveghetorul era poziționat nu era amenajat ca un birou individual, era un spațiu deschis în interiorul unui hol.

Față de cele expuse, în temeiul art. 43 alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, Avocatul Poporului

RECOMANDĂ

**Conducerii Penitenciarului Satu Mare, județul Satu Mare
să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:**

1. Respectarea capacitatei legale de cazare și asigurarea suprafetei minime necesare pentru fiecare persoană custodiată;
2. Zagrăvirea și igienizarea camerelor care nu prezintau condiții de cazare corespunzătoare, repararea instalațiilor băilor defecte, degradate, înlocuirea dușurilor rupte (ex. secția E 2);
3. Monitorizarea cu maximul de eficiență a cazurilor de risc, evaluarea riscului suicidării la persoanelor private de libertate și adoptarea cu eficiență a măsurilor care se impun precum cazarea împreună cu cel puțin o persoană astfel încât să se evite orice risc de tentativă de suicid/deces;
4. Instruirea personalului cu privire la aplicarea manevrelor de resuscitare;
5. Depunerea diligențelor necesare asigurării persoanei private de libertate a consultului de specialitate indiferent de contextul epidemiologic general în penitenciare spital și în spitalele aparținând Ministerului Sănătății;
6. Asigurarea unei dezinsecții eficiente la nivelul camerelor de deținere (acțiuni frecvente, calitatea substanțelor);
7. Analizarea posibilității de nesanctionare a persoanelor cu conduită autoagresivă (autorăniri sau tentative de suicid) și a persoanelor cu diagnostic psihiatric;
8. Scoaterea la concurs a posturilor vacante (la data vizitei fiind 71 de posturi vacante) având în vedere deficitul mare de personal și nemulțumirile formulate de către reprezentanții sindicatului;
9. Amenajarea unui birou pentru supraveghetorul din cadrul secțiilor astfel încât să prezinte condiții minime de desfășurare a activității și condiții de siguranță;
10. Analizarea la nivel intern a aspectelor negative sesizate în chestionarele pentru persoanele private de libertate și eliminarea aspectelor sesizate, în cazul confirmării acestora: respectarea demnității și intimității în cadrul consultațiilor medicale, îmbunătățirea calității hranei, etc;
11. Comunicarea rezultatelor analizelor, anchetelor, concluziilor interne și investigațiilor adoptate de conducerea penitenciarului, de Administrația Națională a Penitenciarelor, Parchet și Poliție cu privire la evenimentul de impact major, în cazul de față, incendiul rezultat cu decesul a trei persoane private de libertate.

**Alba Iulia, 24.03.2021
Avizat, Adjunct al Avocatului Poporului
Ralucă Ecaterina Alexandru**

